

dr Aleksandar Milosavljević,
Advokat

NADLEŽNOST SUDA U SVETLU UREDBE EU 848/2015 O POSTUPKU U SLUČAJU INSOLVENTNOSTI

SAŽETAK: Jedan od nedostataka Uredbe (EU) o stečajnim postupcima br. 1346/2000 od 31. 5. 2000. god. bile su odredbe koje su se odnosile na određivanje nadležnosti sudova. Ove odredbe su bile neprecizne i vodile su brojnim poteškoćama u praksi. Uredba (EU) o postupku u slučaju insolventnosti br. 2015/848 od 20. 5. 2015. god. u svojim odredbama detaljnije i preciznije reguliše ovo pitanje. U tom smislu, nova Uredba je posebnu pažnju posvetila sprečavanju neligitimnog forum šopinga (abusive forum shopping) tj. sprečavanju da se nadležni sud i merodavno pravo zasnivaju tako što će dužnik namerno premestiti svoje sedište u kratkom vremenskom periodu pre otvaranja stečajnog postupka. Dalje, nova Uredba detaljnije određuje nadležnost suda za postupanje u glavnom stečajnom postupku i nadležnost suda za postupanje u sekundarnom stečajnom postupku. Tako, sud nadležan za otvaranje glavnog stečajnog postupka jeste sud države članice na čijoj teritoriji se nalazi centar glavnih interes dužnika, dok je sud nadležan za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka sud države članice na čijoj teritoriji je dužnik obavljao delatnost na dan otvaranja stečajnog postupka odnosno unutar perioda od 3 meseca pre dana otvaranja stečajnog postupka. Posebnu pažnju nova Uredba posvećuje definisanju centra glavnih interesa (Centar of the Main Interests) ili skraćeno COMI jer precizno definisanje ovog pitanja je od značaja za određivanje nadležnosti suda kod glavnog stečajnog postupka.

Ključne reči: centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests), predstečajni postupak, glavni stečajni postupak, sekundarni stečajni postupak, poverioci, stečajni registri, privredna društva, grupa privrednih društava, saradnja, razmena informacija i koordinacija, postupak koordinacije, koordinator, plan koordinacije, forum šoping.

UVOD

Uredba (EU) o stečajnim postupcima br. 1346/2000 stupila je na snagu dana 31. 5. 2002. god. Osnovni cilj ove Uredbe je bio da u svojim odredbama omogući da se odredi sud koje države članice je nadležan da otvori i vodi stečajni postupak, zatim koje merodavno pravo će biti primenjeno u predmetnom stečajnom postupku, te priznanje ovih stečajnih postupaka u drugim državama članicama.¹

Uredba (EU) o stečajnim postupcima br. 1346/2000 je u svojim odredbama predvidela da se, nakon isteka perioda od 10 godina od dana njenog stupanja na snagu, sprovede kontrola nad primenom njenih pojedinih odredaba. Imajući to u vidu, Evropska komisija je u decembru mesecu 2012. god. sačinila nacrt izmena i dopuna Uredbe. Nakon devet meseci i Evropski parlament je sačinio i objavio svoj nacrt izmena i dopuna Uredbe. Nakon brojnih diskusija koje su trajale više od jedne godine, pri čemu se posebno imala u vidu dotadašnja praksa Evropskog suda pravde u primeni i tumačenju odredaba Uredbe br. 1346/2000, postignut je kompromis između nacrta Evropske komisije i nacrta Evropskog parlamenta, te je ustanovljen konačan tekst nacrta izmena i dopuna Uredbe. Isti je usvojen i objavljen od strane Evropskog saveta dana 12. 3. 2015. god.² Nakon toga, dana 20. 5. 2015. god. Evropski parlament i Savet Evropske unije usvojili su Uredbu o postupku u slučaju insolventnosti. Uredba je objavljena u Službenom listu Evropske unije L 141/19 dana 5. 6. 2015. godine, a stupila je na pravnu snagu dana 25. 6. 2015. god. Zvaničan naziv pod kojim je Uredba usvojena jeste Uredba (EU) 2015/848 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. maja 2015.

Prema tome, odredbama ove Uredbe 2015/848 menjaju se i dopunjuju odredbe njene prethodnice, a to je Uredba EZ o stečajnom postupku broj

¹ V. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *The recast EC regulation on insolvency (Regulation 2015/848 of 20 May 2015)*. Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, Juli, 2015.

² V. Teet Richard, Crinson, Katharina, *The recast EC Regulation on Insolvency Proceedings: a welcome revision, Corporate Rescue and Insolvency*, ISSN 1756-2465, Volume 8.2., April, 2015.

1346/2000 od 29. 6. 2000. godine (objavljena u Službenom listu Evropske zajednice L 160 od 30. 6. 2000. god.).

Odredbe Uredbe 2015/848 će početi da se primenjuju od 26. 6. 2017. godine. Izuzeci od ovog su: Čl. 86 Uredbe (koji se odnosi na prikaz nacionalnih stečajnih pravnih pravila i stečajnih postupaka koji se primenjuju u svakoj državi članici) koji se primenjuje od 26. 6. 2016. godine, zatim Čl. 24 st. 1 Uredbe (koji se odnosi na osnivanje nacionalnih stečajnih registara) koji će se primenjivati od 28. 6. 2018. godine, i Čl. 25 Uredbe (koji se odnosi na povezanost nacionalnih stečajnih registara) koji će se primenjivati od 26. 6. 2019. godine³.

Uredba će se primenjivati na sve stečajne postupke koji su otvoreni posle 26. 6. 2017. god. Na stečajne postupke koji su otvoreni do 26. 6. 2017. god. primenjivaće se Uredba br. 1346/2000.

Odredbe Uredbe 2015/848 imaju neposredno dejstvo na teritoriji svih država članica (sem Kraljevine Danske), bez obzira na to da li su države članice donele posebne propise o primeni odredaba ove Uredbe.

Uredba (EU) 2015/848 se primenjuje na postupke koji su regulisani pravnim pravilima iz oblasti stečaja. Uredba se ne primenjuje na postupke koji su regulisani pravnim pravilima iz opšteg kompanijskog prava⁴. Primera radi, u našem Zakonu o stečaju predviđena su dva postupka, postupak bankrotstva i postupak reorganizacije, dok je u Zakonu o privrednim društvima regulisan postupak likvidacije. U slučaju da je Srbija država članica EU, odredbe ove Uredbe bi se odnosile na postupak bankrotstva i postupak reorganizacije koji su regulisani Zakonom o stečaju, dok se odredbe ove Uredbe ne bi odnosile na postupak likvidacije koji je regulisan Zakonom o privrednim društvima.

U Aneksu A ove Uredbe navode se stečajni postupci u državama članicama na koje se ova Uredba odnosi. Ukoliko neki stečajni postupak koji postoji u državi članici nije naveden u Aneksu A ove Uredbe, na taj stečajni postupak ova Uredba se neće primenjivati.⁵

Uredba 1346/2000 je u svojim odredbama striktno navodila da se ista odnosi na „stečajne postupke”. Međutim, Uredba 2015/848 upotrebljava širi koncept i navodi da se njene odredbe odnose na postupke regulisane pravnim pravilima stečajnog prava. Prema tome, samo na takve postupke se mogu primenjivati odredbe Uredbe 2015/848. Prema tome, Uredba 2015/848 se ne primenjuje na postupke koji su regulisani pravnim pravilima kompanijskog prava⁶. Iz ovog proizilazi da se odredbe Uredbe 2015/848 ne bi odnosile na naš

³ V. Pototsching, Paolo, Parlatore, Stefano, Geronzi, Daniele, *Insolvency Proceedings: the New EU Regulation 2015/848*, Law Firm Legance, Newsletter, June, 2015.

⁴ V. Recital br. 5 Uredbe (EU) 2015/848

⁵ V. Recital br. 9 Uredbe (EU) 2015/848

⁶ V. Garcimartin, Francisco, *The EU Insolvency Regulation Recast: Scope and Rules Jurisdiction*, Social Science Research Network, May 24, 2015.

postupak likvidacije koji je regulisan Zakonom o privrednim društvima. Isto je prošao i engleski postupak Schemes of Arrangement koji je regulisan odredbama engleskog Companies Act iz 2006. godine, na koga se takođe odredbe Uredbe 2015/848 ne odnose.

Čitajući odredbe ove Uredbe ne možemo biti isključivi u smislu da sledimo tok našeg stečajnog postupka već moramo imati na umu da stečajni postupci država članica EU imaju svoje osobenosti.

KLJUČNE PROMENE U ODNOSU NA UREDBU 1346/2000

Unapređenje efikasnost stečajnih postupaka jedan je od preduslova urednog funkcionisanja unutrašnjeg tržišta EU. Stoga, cilj ovih izmena i dopuna Uredbe broj 1346/2000 jeste unapređenje efikasnosti stečajnih postupaka.⁷

Potreba za izmenama i dopunama Uredbe 1346/2000 bila je usmerena na 5 glavnih nedostataka ove Uredbe. Ti nedostaci Uredbe 1346/2000 su sledeći: 1) Odredbe Uredbe 1346/2000 nisu obuhvatale predstečajne postupke (kod nas je to prethodni stečajni postupak), zatim tzv. hibridne stečajne postupke, zatim određene stečajne postupke otvorene nad fizičkim licima, 2) Odredbe Uredbe 1346/2000 koje se odnose na određivanje nadležnosti sudova su bile nedovoljne i vodile su brojnim poteškoćama u praksi, 3) Odredbe Uredbe 1346/2000 koje su se odnosile na otvaranje sekundarnih stečajnih postupaka ometale su efikasno upravljanje dužnikovom imovinom, 4) Odredbe Uredbe 1346/2000 nisu određivale obavezu oglašavanja otvaranja stečajnih postupaka, 5) Odredbe Uredbe 1346/2000 nisu regulisale pitanje stečaja otvorenog nad privrednim društvima koja pripadaju istoj grupi privrednih društava.⁸

Ukratko ćemo navesti ključne promene koje donosi Uredba 2015/848, u odnosu na Uredbu 1346/2000.

Cilj Uredbe 2015/848 jeste pomeranje fokusa sa bankrotstva odnosno prestanka postojanja privrednih društava koje su u poslovnim teškoćama ka reorganizaciji odnosno restrukturiranju takvih privrednih društva i njihovom oživljavanju i opstanku na tržištu⁹. Ovaj cilj je u skladu sa sadašnjim političkim prioritetima EU a to je da se unapredi ekonomski oporavak i zaštita zaposlenosti.¹⁰ Uredba 2015/848 posebno naglašava značaj postupka

⁷ V. Recital br. 1 Uredbe (EU) 2015/848

⁸ V. Wessels, Bob, *The EU Regulation on Insolvency Proceedings (Recast)*

⁹ V. Williams, Cathrin, *New focus on cross-border restructuring of groups for the recast EC Regulation on Insolvency Proceedings*,

<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3ba4b788-0551-4b>, Maj, 28, 2015.

¹⁰ V. Wessels, Bob, *Recast of European Insolvency Regulation An Introductory Analysis*, <http://www.tri-leiden.eu/news/news-overview/video-lecture-and-p...>, February, 2015.

reorganizacije dužnika i sličnih postupaka koji dužniku pružaju šansu da ponovo oživi svoju privrednu aktivnost¹¹.

Uredba 2015/848 se odnosi na predstečajne postupke (kod nas to je prethodni postupak), zatim tzv. hibridne postupke, zatim na glavne stečajne postupke, zatim na sekundarne stečajne postupke. Hibridni stečajni postupci su stečajni postupci u kojima dužnik ostaje, potpuno ili delimično, u posedu svoje imovine, i potpuno ili delimično upravlja svojim poslovima. Uredba ove postupke (u kojima dužnik ostaje, potpuno ili delimično, u posedu svoje imovine, i potpuno ili delimično upravlja svojim poslovima) naziva *debtor in possession proceedings*.¹² Postupak *debtor in possession* je predstečajni postupak.¹³ Pored navedenih postupaka, Uredba se odnosi i na postupke koji imaju za cilj restrukturiranje odnosno reorganizaciju dužnika, te na stečajne postupke otvorene nad fizičkim licima.¹⁴

Uredba 2015/848 posebno razrađuje pitanje načina određivanja centra glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika, tzv. COMI dužnika. Pomoću COMI-a dužnika, određuje se nadležnost države članice na čijoj teritoriji će se otvoriti glavni stečajni postupak. Tako, Uredba navodi da je pretpostavka da se COMI dužnika nalazi na teritoriji države članice u kojoj se nalazi registrovano sedište dužnika. Međutim, Uredba dalje navodi, da se ova pretpostavka može obarati. Naime, ukoliko se stvarni centar upravljanja dužnikom nalazi u nekoj drugoj državi članici (a ne u državi članici gde se nalazi registrovano sedište dužnika) i ukoliko je to jasno uočljivo i prepoznatljivo od strane trećih lica, tada će se COMI-em smatrati teritorija te države članice. Pored toga, Uredba navodi da se pretpostavka da se COMI dužnika nalazi na teritoriji države članice u kojoj se nalazi registrovano sedište dužnika neće primenjivati ukoliko je dužnik premeštao svoje sedište unutar perioda od 3 meseca pre dana otvaranja stečajnog postupka nad dužnikom¹⁵. Uredba 2015/848 posebnu pažnju poklanja sprečavanju budućih učesnika stečajnog postupka da zasnivaju nadležnost suda određene države članice na čijoj teritoriji će se otvoriti i voditi stečajni postupak, u nameri da time favorizuju svoj položaj u tom stečajnom postupku, a na štetu ostalih učesnika

¹¹ V. Recital br. 10 Uredbe (EU) 2015/848

¹² V. Van Galen, Robert, Rumora-Scheltema, Barbara, Brijs, Stan, Jacmain, Sophie, *Recast Insolvency Regulation adopted: new rules on cross-border insolvencies in Europe*, <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=90df7f9c-170a0-4aff>, May, 22, 2015.

¹³ V. Garcimartin, Francisco, *The EU Insolvency Regulation Recast: Scope and Rules Jurisdiction*, Social Science Research Network, May 24, 2015.

¹⁴ V. Wessels, Bob, *Recast of European Insolvency Regulation An Introductory Analysis*, <http://www.tri-leiden.eu/news/news-overview/video-lecture-and-p...>, February, 2015.

¹⁵ V. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *Insolvency update: The recast Insolvency Regulation*, Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, November, 2015.

u tom stečajnom postupku.¹⁶ To je zabrana tzv. *forum shopping-a*. Uredba 1346/2000 nije bila u mogućnosti da spreči ovakvo postupanje budućih učesnika stečajnog postupka.

Sekundarni stečajni postupci se mogu otvoriti u svakoj državi članici u kojoj dužnik vrši poslovnu aktivnost koja nije kratkotrajnog karaktera ili kraće rečeno u kojoj dužnik ima „establishment”. Praksa je pokazala da sekundarni stečajni postupci ponekad mogu sprečavati efikasno upravljanje stečajnom masom, jer otvaranjem sekundarnih stečajnih postupaka stečajni upravnik imenovan u glavnom stečajnom postupku gubi kontrolu nad imovinom dužnika koja je predmet sekundarnog stečajnog postupka; stoga, Uredba 2015/848 dozvoljava da stečajni upravnik imenovan u glavnom stečajnom postupku može da izbegne otvaranje sekundarnih stečajnih postupaka, ako mu to odgovora, tako što će dati jednostranu izjavu kojom će se obavezati da će poverioce, iz država članica u kojima se mogu otvoriti sekundarni stečajni postupci, tretirati na isti način kao da su otvoreni sekundarni stečajni postupci otvoreni u kojima ovi poverioci učestvuju¹⁷. Prema Uredbi 2015/848, sekundarni stečajni postupci nisu više postupci koji se obavezno okončavaju bankrotom odnosno brisanjem dužnika iz registra. Ovi postupci se mogu okončati i reorganizacijom odnosno ozdravljenjem dužnika.¹⁸

Uredba 2015/848 propisuje da je svaka država članica dužna da na svojoj teritoriji osnuje stečajni registar u kojima će se voditi evidencija podataka o stečajnim postupcima otvorenim u toj državi članici. Ti stečajni registri će biti povezani sa centralnom bazom na nivou EU koja se zove Evropski e-pravosudni portal.¹⁹

Uredba 2015/848 uvodi pravni okvir za grupu glavnih stečajnih postupaka. Radi se o situaciji kada su nad dva ili više privredna društva koja pripadaju istoj grupi privrednih društava (privredna društva kćerke i matično privredno društvo) otvoreni posebni stečajni postupci. Radi se o glavnim stečajnim postupcima. U tom slučaju, Uredba predviđa da stečajni upravnik iz jednog od tih stečajnih postupaka može podneti zahtev za otvaranjem postupka koordinacije (group coordination proceedings); ovaj zahtev može biti podnesen bilo kom sudu koji je ovlašćen da otvori i vodi stečajni postupak nad jednim od navedenih privrednih društava. U ovom postupku koordinacije bira

¹⁶ V. Recital br. 5 Uredbe (EU) 2015/848

¹⁷ V. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *Insolvency update: The recast Insolvency Regulation*, Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, November, 2015.

¹⁸ V. Van Galen, Robert, Rumora-Scheltema, Barbara, Brijs, Stan, Jacmain, Sophie, *Recast Insolvency Regulation adopted: new rules on cross-border insolvencies in Europe*, <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=90df7f9c-170a0-4aff>, May, 22, 2015.

¹⁹ V. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *Insolvency update: The recast Insolvency Regulation*, Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, November, 2015.

se koordinator, donosi se plan koordinacije. Svaki stečajni upravnik (imenovan u stečajnom postupku otvorenom nad privrednim društvom je slobodan da odabere da li će se priključiti postupku koordinacije i postupati u skladu sa planom koordinacije ili ne. Svrha postupka koordinacije jeste efikasnost u sprovođenju navedenih stečajnih postupaka.²⁰ Primer situacije kada je postupak koordinacije dobrodošao jeste stečajni postupak otvoren nad multinacionalnom kompanijom NORTEL GROUP. NORTEL GROUP ima čerke kompanije širom sveta dok kompanija roditelj ima sedište u Kanadi. Najvrednija imovina ove kompanije je bila intelektualna svojina koja je bila skoro sva u isključivom vlasništvu matične kompanije sa sedištem u Kanadi (kompanija roditelj). Radi postizanja najbolje cene kod prodaje ove imovine, bio je neophodan koordinisani pristup kod prodaje ove imovine i raspodele novca poveriocima dobijenog od prodaje. Ovakav koordinisani postupak pomogao je da se dođe do poštenog postupanja u okolnostima kada su imovina i obaveze bile nejednako raspoređene unutar stečajnog dužnika NORTEL GROUP.²¹

Uredba 2015/848 posebnu pažnju poklanja saradnji, razmeni informacija i koordinaciji između sudova, između sudova i stečajnih upravnika i između stečajnih upravnika. Ova saradnja, razmena informacije i koordinacija treba da se odvija neposredno, ne posredstvom organa izvršne vlasti (npr. ministarstva pravde) u državama članicama.

SADRŽINA UREDBE

Uredba 1346/2000 sastojala se od 33 recitala, 47 članova i 3 aneksa.

Tekst Uredbe (EU) 2015/848 Evropskog parlamenta i Saveta od 20. maja 2015. je duplo veći. Tekst se sastoji od 89 recitala, 92 člana i 4 aneksa.

U recitalima se navode osnovne ideje i ciljevi ove Uredbe. Recitali se nalaze u uvodnom delu Uredbe. Prilikom tumačenja odredaba ove Uredbe, Recitali mogu pružiti značajnu pomoć i neophodna razjašnjenja. Primera radi, ukoliko čitamo odredbe Uredbe koje se odnose na postupak koordinacije, poželjno je pre toga pročitati one Recitale koje se odnose na taj postupak.

Članovi su smešteni u 6 Odeljaka. Ti Odeljci su: 1) Opšte odredbe, 2) Priznanje stečajnih postupaka, 3) Sekundarni stečajni postupak, 4)

²⁰ V. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *Insolvency update: The recast Insolvency Regulation*, Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, November, 2015.), Recital br. 5 Uredbe (EU) 2015/848

²¹ V. Philips, Stephen, Crosby, Michael, Morisson, Scott, *Recast EU Insolvency Regulation*, [www.orricks.com/Insights/2015/09/Recast-EU-Insolvency Regulation](http://www.orricks.com/Insights/2015/09/Recast-EU-Insolvency-Regulation), January, 9, 2015.

Informisanje poverilaca i prijava potraživanja, 5) Stečajni postupci otvoreni nad članovima grupe kompanija, 6) Zaštita podataka u stečajnim registrima.

Aneksi se sastoje od aneksa A, aneksa B, aneksa C i aneksa D. U aneksu A, nabrajaju se nacionalni stečajni postupci država članica na koje se ova Uredba odnosi. U aneksu B, nabrajaju se nazivi stečajnih upravnika koji učestvuju u nacionalnim stečajnim postupcima država članica. U aneksu C, nabrajaju se nazivi svih Uredbi koje se ukidaju donošenjem Uredbe 2015/848 (uključujući u Uredbu 1346/2000). U aneksu D, nabrajaju se odredbe koje se menjaju (donošenjem Uredbe 2015/848) i odredbe koje ostaju iste kao u Uredbi 1346/2000.

NADLEŽNOST SUDA

Uredba (EU) 2015/848 pripada grani prava koja se zove međunarodno stečajno pravo.

Međunarodno stečajno pravo sadrži pravna pravila koja se odnose na međunarodni aspekt stečaja odnosno na stečaj koji u sebi sadrži element inostranosti. Jedno od ključnih pitanja koja se postavljaju kod stečaja sa elementom inostranosti jeste pitanje određivanja nadležnog suda koji će otvoriti i voditi takav stečajni postupak. Ovo pitanje Uredba (EU) 2015/848 reguliše detaljnije nego što je to činila njena prethodnica.

Forum šoping

Ono što se pokazalo kao problem u pogledu nadležnosti suda koji Uredba 1346/2000 nije uspela da reši jeste određivanje nadležnog suda na osnovu premeštanje sedišta (tzv. COMI) dužnika u drugu državu članicu u kratkom vremenskom roku pre otvaranja stečajnog postupka. Premeštanjem sedišta (tzv. COMI) dužnika na ovaj način, dovodilo je do kreiranja nadležnosti suda i shodno tome kreiranja koje će se stečajno pravo primeniti na dotični stečajni postupak (a to će biti stečajno pravo države članice u kojoj se nalazi nadležni sud). Ovo premeštanje sedišta (tzv. COMI) dužnika u obe Uredbe naziva se forum šoping (forum shopping).

Ono što izaziva različita mišljenja jeste pitanje da li je svako premeštanje sedišta (tzv. COMI) dužnika u kratkom vremenskom periodu pre otvaranja stečajnog postupka zabranjeno ili pak je zabranjen samo onaj forum šoping koji za cilj ima privilegovanje određenih poverilaca koji treba da učestvuju u tom stečajnom postupku. U tom cilju, u teoriji su se iskristalisala dva forum šopinga: legitimni forum šoping i nelegitimni forum šoping (tzv. abusive forum shopping). Da bi se forum šoping smatrao legitimnim, premeštanje sedišta dužnika u navedenom periodu treba da dovede do toga da svi poverioci

koji učestvuju u tom stečajnom postupku budu u boljem položaju, dok nelegitimni forum šoping jeste takvo premeštanje sedišta dužnika u navedenom periodu koje dovodi do favorizovanja određenih poverilaca učesnika tog stečajnog postupka. Međutim, Uredba (EU) 2015/848 nelegitimni forum šoping (abusive forum shopping) posmatra znatno šire. Prema ovoj Uredbi, svako ono postupanje koje je protivno sledećim principima smatra se kao nelegitimni forum shopping. To su sledeći principi: efikasno sprovođenje pravnih pravila EU unutar unije, koordinacija i međusobno priznanje stečajnih postupaka unutar EU, i pravna sigurnost.²² Uredba (EU) 2015/848 je svojim odredbama pokušala da spreči nastajanje nelegitimnog forum shopping (abusive forum shopping).

Glavni stečajni postupak i sekundarni stečajni postupak

Kao i prethodna Uredba, i Uredba (EU) 2015/848 svojim odredbama reguliše glavni stečajni postupak i sekundarni stečajni postupak.

Glavni stečajni postupak može biti otvoren u državi članici u kojoj dužnik ima centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) ili skraćeno COMI.

Sekundarni stečajni postupak može biti otvoren u državi članici na čijoj teritoriji je dužnik obavljao delatnost na dan otvaranja stečajnog postupka ili je tu delatnost obavljao unutar perioda od 3 meseca pre dana otvaranja sekundarnog stečajnog postupka.

Tok sekundarnog stečajnog postupka mora biti u skladu sa tokom glavnog stečajnog postupka.

Sud koji je primio predlog za otvaranje stečajnog postupka će po službenoj dužnosti ispitati da li je on nadležan da postupa po ovom predlogu. U odluci kojom usvaja ili odbija predlog za otvaranje stečajnog postupka, sud će navesti pravni osnov po kome je on nadležan da odlučuje o osnovanosti ovog predloga; pri tom, nadležnost suda se mora zasnivati na gore navedenom čl. 3 ove Uredbe te sud to mora u svojoj odluci posebno obrazložiti.²³

Osnovno pravilo jeste da se prvo otvara glavni stečajni postupak, a nakon njega može se otvoriti sekundarni stečajni postupak. Od ovog osnovnog pravila postoje odstupanja. Tako, sekundarni stečajni postupak se može otvoriti pre glavnog stečajnog postupka u dva slučaja: 1) ukoliko predlog za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka bude podnesen sudu države članice u kojoj se nalazi imovina dužnika i taj predlog bude podnesen od strane poverioca koji ima sedište odnosno prebivalište u toj državi članici ili od strane državnog

²² V. Amir Adl Rudbordeh, An analysis and hypothesis on forum shopping in insolvency law: From the European Insolvency Regulation to its Recast, January 2016

²³ V. Čl. 4 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

organa te države članice, i 2) ukoliko glavni stečajni postupak ne može biti otvoren u državi članici u kojoj dužnik ima centar glavnih interesa.²⁴

U slučaju kada dva ili više sudova iz različitih država članica smatraju da su nadležni da otvore glavni stečajni postupak, smatraće se nadležnim onaj sud koji je prvi doneo odluku o otvaranju stečajnog postupka.²⁵

Sud nadležan za otvaranje glavnog stečajnog postupka

Sud nadležan da otvori glavni stečajni postupak jeste sud države članice na čijoj teritoriji se nalazi centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika. Uredba razlikuje Centar glavnih interesa dužnika pravnog lica i Centar glavnih interesa dužnika fizičkog lica. U tom smislu, Uredba pravi razliku u pogledu određivanja nadležnog suda kada se radi o otvaranju glavnog stečajnog postupka nad dužnikom pravnim licem i određivanja nadležnog suda kada se radi o otvaranju glavnog stečajnog postupka nad dužnikom fizičkim licem.

Centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika

Glavni stečajni postupak može da otvori sud koji se nalazi na teritoriji države članice u kojoj se nalazi centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika²⁶. Centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika ili skraćeno COMI jeste mesto odakle dužnik upravlja svojim poslovanjem i to mesto treba da bude uočljivo odnosno prepoznatljivo od strane trećih lica.²⁷

U slučaju da predlog za otvaranje stečajnog postupka primi sud države članice na čijoj teritoriji se ne nalazi centar dužnikovih glavnih interesa, taj sud nije nadležan za otvaranje glavnog stečajnog postupka i ne treba da otvori glavni stečajni postupak.²⁸

Kada se centar glavnih interesa (COMI) dužnika nalazi na teritoriji jedne države članice, a imovina dužnika se nalazi na teritoriji druge države članice, tada sud te druge države članice na kojoj se nalazi imovina dužnika nadležan je da otvori sekundarni stečajni postupak. Ukoliko se imovina dužnika nalazi na teritoriji dve ili više država članica, svaki od sudova tih država članica nadležan je da otvori sekundarni stečajni postupak. Dejstvo svakog sekundarnog stečajnog postupka će biti ograničeno samo na imovinu

²⁴ V. Recital br. 37 Uredbe (EU) 2015/848

²⁵ V. Recital br. 65 Uredbe (EU) 2015/848

²⁶ V. Recital br. 23 Uredbe (EU) 2015/848

²⁷ V. Čl. 3 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

²⁸ V. Recital br. 33 Uredbe (EU) 2015/848

dužnika koja se nalazi u državi u kojoj je otvoren taj sekundarni stečajni postupak.²⁹

Centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika pravnog lica

U slučaju dužnika pravnog lica, postoji pretpostavka da je COMI mesto gde se nalazi sedište tog pravnog lica; ova pretpostavka će važiti ukoliko sedište pravnog lica nije bilo premešteno u drugu državu članicu unutar perioda od 3 meseca od dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim pravnim licem; međutim, ova pretpostavka neće važiti ukoliko je sedište pravnog lica bilo premešteno u drugu državu članicu unutar perioda od 3 meseca pre dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim pravnim licem.³⁰

Kod određivanja mesta odnosno države članice u kojoj se nalazi centar dužnikovih glavnih interesa (COMI), sud treba posebnu pažnju da pokloni poveriocima odnosno njihovom opažanju u kojoj državi članici dužnik vrši upravljanje svojim interesima. Naime, poverioci su po prirodi stvari u poslovnoj korespondenciji sa dužnikom te oni prvi mogu primetiti da li je dužnik promenio mesto gde se nalazi centar njegovih glavnih interesa.³¹

Centar glavnih interesa (Centar of the Main Interests) dužnika fizičkog lica

U slučaju dužnika fizičkog lica koje vrši samostalnu delatnost ili neku profesionalnu aktivnost, važi pretpostavka da se COMI tog fizičkog lica nalazi u mestu gde to fizičko lice obavlja samostalnu delatnost ili profesionalnu aktivnost; ova pretpostavka će važiti ukoliko mesto obavljanja samostalne delatnosti ili profesionalne aktivnosti tog fizičkog lica nije bilo premešteno u drugu državu članicu unutar perioda od 3 meseca pre dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim fizičkim licem; ukoliko je mesto obavljanja samostalne delatnosti ili profesionalne aktivnosti tog fizičkog lica bilo premešteno u drugu državu članicu unutar perioda od 3 meseca pre dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim fizičkim licem, navedena pretpostavka neće važiti.³²

U slučaju dužnika fizičkog lica koje ne vrši gore navedenu delatnost odnosno aktivnost, postoji pretpostavka da se COMI tog lica nalazi u mestu gde se nalazi prebivalište odnosno uobičajeno boravište tog lica. Ova

²⁹ V. Čl. 3 st. 2 Uredbe (EU) 2015/848

³⁰ V. Čl. 3 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

³¹ V. Recital br. 28 Uredbe (EU) 2015/848

³² V. Čl. 3 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

pretpostavka će važiti ukoliko prebivalište odnosno uobičajeno boravište tog lica nije bilo premeštano u drugu državu članicu unutar perioda od 6 meseci pre dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim fizičkim licem. Ukoliko je prebivalište odnosno uobičajeno boravište tog lica bilo premeštano u drugu državu članicu unutar perioda od 6 meseci pre dana podnošenja predloga za otvaranjem stečajnog postupka nad tim fizičkim licem, navedena pretpostavka neće važiti.³³

Sud nadležan za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka

Kao što je navedeno, sekundarni stečajni postupak može biti otvoren nakon otvaranja glavnog stečajnog postupka. Zadatak sekundarnog stečajnog postupka jeste da obuhvati imovinu koja se nalazi u državi članici u kojoj se otvara sekundarni stečajni postupak. Sud nadležan za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka jeste sud države članice na čijoj teritoriji je dužnik obavljao delatnost na dan otvaranja stečajnog postupka odnosno sud države članice na čijoj teritoriji je dužnik svoju delatnost obavljao unutar perioda od 3 meseca pre dana otvaranja sekundarnog stečajnog postupka.³⁴

Nadležnost suda države članice pred kojim se vodi stečajni postupak za postupanje po tužbama

Koje tužbe potpadaju pod nadležnost suda države članice pred kojim se vodi stečajni postupak jeste delikatno pitanje. Evropski sud pravde je utvrdio da moraju biti ispunjena dva uslova da bi sud pred kojim se vodi stečajni postupak bio nadležan da postupa po određenoj tužbi. Ta dva uslova su sledeća: 1). tužba mora imati svoj pravni osnov u pravnim pravilima stečajnog prava države članice pred čijim sudom se vodi predmetni stečajni postupak, i 2). tužba mora biti blisko povezana sa predmetnim stečajnim postupkom.³⁵

Uredba 2015/848 navodi da sud države članice na čijoj teritoriji je otvoren stečajni postupak nadležan je za suđenje u svim sporovima koji proizilaze iz predmetnog stečajnog postupka. Jedna od takvih tužbi jeste pobojna tužba. Međutim, od ovog pravila Uredba navodi jedan izuzetak. Ovaj izuzetak je sledeći: ako je navedeni spor povezan sa sporom koji se vodi protiv stečajnog dužnika u građanskim i trgovačkim stvarima, tada se oba spora mogu voditi pred sudom države članice na čijoj teritoriji se nalazi prebivalište

³³ V. Čl. 3 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

³⁴ V. Pototsching, Paolo, Parlatore, Stefano, Geronzi Daniele, *Insolvency Proceedings: the New EU Regulation 2015/848*, Law Firm Legance, Newsletter, June, 2015

³⁵ V. Garcimartin, Francisco, *The EU Insolvency Regulation Recast: Scope and Rules Jurisdiction*, Social Science Research Network, May 24, 2015

dužnika. Pri tom, Uredba ne precizira u svojim odredbama o kakvoj povezanosti treba da se radi.³⁶

ZAKLJUČAK

Uredba (EU) 2015/848 u delu odredaba koji se odnose na nadležnost suda za otvaranje i vođenje stečajnog postupka predstavlja značajan korak napred u odnosu na svoju prethodnicu Uredbu (EU) o stečajnim postupcima br. 1346/2000. U odredbama Uredbe (EU) o stečajnim postupcima br. 1346/2000 pitanje nadležnosti suda za otvaranje i vođenje stečajnog postupka nije bilo precizno regulisano te je dolazilo do brojnih poteškoća u praksi u vezi ovog pitanja. Ovako detaljne odredbe Uredbe 2015/848 koje se odnose na sedšte dužnika (tzv. COMI) i određivanje nadležnosti suda, proistekle su iz preke potrebe da ovo pitanje bude što detaljnije regulisano. U tom smislu, posebno je bila značajna praksa Evropskog suda pravde (European Court of Justice) i pravnih stanovišta koje je ovaj sud zauzimao u pitanjima sedišta dužnika i nadležnosti suda (npr. ovaj sud je u predmetu „Interdil” zauzeo stanovište da činjenice koje ukazuju na COMI (koji je drugačiji od COMI koji se navodi u aktima privrednog društva) moraju biti stvarne, objektivne i vidljive od strane trećih lica).³⁷

Odredbe Uredbe 2015/848 koje se odnose na sedište dužnika (tzv. COMI) i određivanje nadležnosti suda imaju za cilj da spreče poverioce i dužnike da namerno zasnivaju nadležnost suda određene države članice za vođenje stečajnog postupka radi ostvarivanja određenih prednosti. Ova pojava je bila dosta česta i bila je poznata pod nazivom *strategija forum shopping*. Strategija forum shopping se sastojala u tome da se pre otvaranja stečajnog postupka premešta dužnikovo registrovano sedište, mesto poslovanja odnosno mesto obavljanja aktivnosti, prebivalište odnosno boravište u neku drugu državu članicu radi zasnivanja nadležnosti suda te države članice jer su stečajni propisi te države članice povoljniji za određenog poverioca ili samog dužnika.

Uredba 2015/848 je svojim odredbama prvo nastojala da reši pitanje forum šopinga tj. premeštanje sedišta dužnika u drugu državu članicu u kratkom vremenskom periodu pre otvaranja stečajnog postupka. Uredba je zauzela stav da svako postupanje koje je protivno principu efikasnog sprovođenja pravnih pravila EU unutar EU, zatim principu koordinacije i međusobnog priznanja stečajnih postupaka i principu pravne sigurnosti, predstavlja postupanje kojim se zloupotrebljava forum šoping.

³⁶ V. Čl. 6 st. 1 Uredbe (EU) 2015/848

³⁷ Esser, Philipp, *Reform of the EU Regulation, New Framework for Insolvent Company Groups: Part I*, ABI Journal, April, 2015.

Nakon toga, Uredba 2015/848 je utvrdila način određivanja nadležnog suda za otvaranje i vođenje glavnog stečajnog postupka i za otvaranje i vođenje sekundarnog stečajnog postupka.

U pogledu glavnog stečajnog postupka, Uredba razlikuje pitanje određivanja nadležnosti suda kada je u pitanju dužnik pravno lice, zatim kada je u pitanju dužnik fizičko lice koje obavlja samostalnu delatnost odnosno profesionalnu aktivnost i kada je u pitanju dužnik fizičko lice koje ne vrši ikakvu delatnost odnosno aktivnost. Međutim, u sva tri slučaja za određivanje nadležnog suda bitan je centar glavnih interesa dužnika odnosno mesto gde se nalazi centar glavnih interesa dužnika. Tako, kada se radi o dužniku pravom licu, sud nadležan za otvaranje i vođenje glavnog stečajnog postupka jeste sud države članice na čijoj teritoriji se nalazi centar glavnih interesa dužnika (Centar of the Main Interests) odnosno tzv. COMI. Kada se radi o dužniku fizičkom licu koje vrši samostalnu delatnost ili profesionalnu aktivnost, nadležan je sud u mestu države članicu u kome to fizičko lice obavlja ove delatnost odnosno aktivnost, s tim što se ovo pravilo neće primenjivati ukoliko je fizičko lice premestilo mesto delatnosti odnosno aktivnosti u drugu državu članicu unutar period od 3 meseca pre dana otvaranja stečajnog postupka. Kada se radi o dužniku fizičkom licu koje ne vrši ikakvu delatnost odnosno aktivnost, nadležan je sud u mestu gde se nalazi prebivalište odnosno uobičajeno boravište tog lica, s tim što se ovo pravilo neće primenjivati ukoliko je ovo lice premestilo svoje uobičajeno boravište odnosno prebivalište u drugu državu članicu unutar perioda od 6 meseci pre dana otvaranja stečajnog postupka.

U pogledu sekundarnog stečajnog postupka, pitanje određivanja nadležnog suda nije vezano za COMI dužnika (kao što je to slučaj kod glavnog stečajnog postupka) već za mesto obavljanja delatnosti. Tako, sud nadležan za otvaranje sekundarnog stečajnog postupka jeste sud države članice na čijoj teritoriji je dužnik obavlja delatnost na dan otvaranja ovog stečajnog postupka odnosno sud države članice na čijoj teritoriji je dužnik svoju delatnost obavljao unutar perioda od tri meseca pre dana otvaranja sekundarnog stečajnog postupka.

U pogledu nadležnosti suda za postupanje po tužbama koje proizilaze iz otvorenog stečajnog postupka, Uredba je utvrdila da su sudovi države članice na čijoj teritoriji je otvoren stečajni postupak nadležni za vođenje sudskih postupaka po tim tužbama.

SUMMARY
REVIEW OF REGULATION (EU) 848/2015 ON INSOLVENCY
PROCEEDINGS

One of the imperfections of EU Regulation on Insolvency Proceedings no. 1346/2000 as of 31st May 2000 was provisions relating to determining the jurisdiction of courts. These provisions were imprecise and led to numerous difficulties in practice. EU Regulation on Insolvency Proceedings no. 2015/848 as of 20th May 2015, in its provisions regulates this issue in more details and more precisely. In this respect, the new Regulation paid special attention to prevention of abusive forum shopping i.e. preventing the competent court and governing law to be based in a way that a litigant relocates their seat on purpose within a short period of time before the opening of the insolvency proceedings. Furthermore, the new Regulation more comprehensively determines the court jurisdiction when acting in the main insolvency proceedings. Thus, a court that is responsible for opening the main insolvency proceedings is the court of the member state on whose territory the centre of main debtor's interests is located, while the court responsible for opening the secondary insolvency proceedings is the court of the member state on whose territory the debtor performed their activities on the day of opening the insolvency proceedings i.e. within the period of 3 months before the opening of the insolvency proceedings. The new Regulation devotes special attention to defining the Centre of Main Interests or COMI, since the precise definition of this issue is important for determining the jurisdiction of the court in the main insolvency proceedings.

Key words: Centar of the Main Interests, pre-insolvency proceeding, main insolvency proceeding, secondary insolvency proceeding, creditors, insolvency register, company, group of companies, cooperation, coordination, communication, group coordination proceedings, coordinator, plan of coordination, jurisdiction, forum shopping, centar of the main interests.

LITERATURA

1. Uredba (EU) 2015/848 Evropskog Parlamenta i Saveta od 20. maja 2015.
2. Oliver, Rebecca, qaAnderson, Hamish, *The recast EC regulation on insolvency (Regulation 2015/848 of 20 may 201.*, Norton Rose Fulbright, <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, Juli, 2015).

3. Teet Richard, Crinson, Katharina, *The recast EC Regulation on Insolvency Proceedings: a welcome revision*, *Corporate Rescue and Insolvency*, ISSN 1756-2465, Volume 8.2, April, 2015.
4. Pototsching, Paolo, Parlatore, Stefano, Geronzi, Daniele, *Insolvency Proceedings: the New EU Regulation 2015/848*, Law Firm Legance, Newsletter, June, 2015.
5. Garcimartin, Francisco, *The EU Insolvency Regulation Recast: Scope and Rules Jurisdiction*, Social Science Research Network, May 24, 2015.
6. Wessels, Bob, *The EU Regulation on Insolvency Proceedings (Recast)*.
7. Williams, Cathrin, *New focus on cross-border restructuring of groups for the recast EC Regulation on Insolvency Proceedings*.
<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=3ba4b788-0551-4b>, May, 28, 2015.
8. Oliver, Rebecca, Anderson, Hamish, *Insolvency update: The recast Insolvency Regulation*, Norton Rose Fulbright.
<http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/>, November, 2015).
9. Van Galen, Robert, Rumora-Scheltema, Barbara, Brijs, Stan, Jacmain, Sophie, *Recast Insolvency Regulation adopted: new rules on cross-border insolvencies in Europe*.
<http://www.lexology.com/libarary/detail.aspx?g=90df7f9c-170a0-4aff>, maj, 22, 2015.
10. Wessels, Bob, *Recast of European Insolvency Regulation An Introductory Analysis*, <http://www.tri-leiden.eu/news/news-overview/video-lecture-and-p...>, February, 2015.
11. Philips, Stephen, Crosby, Michael, Morisson, Scott, *Recast EU Insolvency Regulation*, [www.orrick.com/Insights/2015/09/Recast-EU-Insolvency Regulation](http://www.orrick.com/Insights/2015/09/Recast-EU-Insolvency-Regulation), January, 9, 2015.
12. Esser, Philipp, *Reform of the EU Regulation, New Framework for Insolvent Company Groups: Part I*, ABI Journal, April, 2015.
13. Amir Adl Rudbordeh, *An analysis and hypothesis on forum shopping in insolvency law: From the European Insolvency Regulation to its Recast*, January 2016.

Ovaj rad je primljen **14.04.2017.**, a na sastanku redakcije časopisa prihvaćen za štampu **21.11.2017.** godine.